

Research Paper

Evaluating the Role of Facilitation Offices in Neighborhood Development with a Participatory Approach (Case Study: Jafar Abad Neighborhood)

Hojat Sheikhi*¹ , Farhad Bouronak²

¹ Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Technology and Engineering University of Ilam, Ilam, Iran.

² M.S. Student, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Technology and Engineering. University of Ilam, Ilam, Iran.

[10.22080/USFS.2023.25840.2373](https://doi.org/10.22080/USFS.2023.25840.2373)

Received:

August 11, 2023

Accepted:

November 6, 2023

Available online:

January 5, 2024

Keywords:

Facilitation, Local Development, Participation, Jafar Abad, Kermanshah

Abstract

Forming institutions appropriate to the cultural, social, and economic situation is one of the strongest and most effective tools to accelerate the renewal process in worn-out tissues. One of the manifestations of attracting citizens' participation in the renovation of neighborhoods is the establishment of facilitation offices. With this process, people's political, social, and economic participation can achieve sustainable neighborhood development. Jafar Abad neighborhood is one of the marginal and poor neighborhoods in Kermanshah with a history of informal and dilapidated settlement. This study aims to evaluate the role of facilitation offices in neighborhood development with a participatory approach in the Jafarabad neighborhood. This research is an applied-developmental study in terms of purpose and has a descriptive-analytical nature according to the research method. The statistical population includes all residents of the neighborhood, which, according to the 2016 census, was equal to 32,608 people, and the sample size based on Cochran's formula was 319 people. SPSS software was used to analyze the data. The results show that among the dimensions of urban development, the components of environmental and physical sustainability have the highest and lowest importance and impact on sustainable urban development in the Jafar Abad neighborhood, respectively. Facilitation also had a direct and significant relationship with all aspects of local development. The highest correlation and relationship was also found between facilitation and socio-cultural factors. Therefore, the better the facilitation process in the context, the higher and better the local development will be.

Copyright © 2024 The Authors. Published by University of Mazandaran. This work is published as an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

*Corresponding Author: Hojat Sheikhi

Address: Associate Professor of Geography and Urban Planning, Ilam University, Ilam, Iran.

Tel: 09189457047

Email: h.shaykhi@ilam.ac.ir

1. Introduction

Focusing on development in cities, paying attention to physical and geometrical concepts, and neglecting social goals in the development of cities have faced the cities with an unfavorable cycle of economic, social, and environmental imbalances and unprecedented challenges such as poverty, non-residential housing formalism, cultural conflicts, decline in quality of life, social disintegration, weakening of neighborhood institutions, etc. have come upon them. One of the places that have been greatly affected by these developments is the system of urban neighborhoods, both in old and new cities. This has led to the disintegration and disruption of interactions and lifestyles typical of such areas. Urban neighborhoods as an intermediary link between the city and the citizens, which, over time, have had fundamental flaws in the shaping and organization of urban affairs and have instilled a sense of belonging and identity by providing daily services, social relations, etc. among the residents, play a minor role in various urban programs and plans today. What is evident in this is the failure of urban planners, who should have addressed social and cultural issues and tried to solve these problems with a purely physical and economic approach. A reflection on the past experiences of the world and many experiences of urban development in our country has shown that it is impossible to solve these problems with a focused view and in the form of different maps (use, density, etc.). For this purpose, the neighborhood development movement has targeted policymaking, planning, and urban management from the smallest unit, namely neighborhoods. The purpose of this research is to evaluate the role of facilitation offices in the development of a

neighborhood with a participatory approach in the Jafar Abad neighborhood. Therefore, this research seeks to answer the following question: what is the state of the neighborhood based on the role of a facilitator in the development of a neighborhood with a participatory approach?

2. Research Methodology

According to its purpose and method, this research is an applied-developmental and descriptive-analytical study. According to the features and dimensions of this research, to collect data, the library-document method and field survey of neighborhood residents were conducted to identify the neighborhood's problems and future prospects with the participation of residents. The investigated indicators include social-cultural, managerial-institutional, physical, economic, and environmental factors. The basis for scoring these indicators is based on the Likert scale, in which five ranges (1=completely unsuitable, 2=unsuitable, 3=fairly suitable, 4=suitable, 5=completely suitable) were used. The statistical population includes all the neighborhood residents, 32,608 people based on the 1395 census, from which 319 people were selected as the sample size based on Cochran's formula and random sampling method. Content validity was used to ensure the validity of the questionnaire; in doing so, the most valid indicators were selected during several sessions with the help of the supervisor. The reliability of the questionnaire tool (0.873) was calculated through Cronbach's alpha using SPSS software. SPSS software, T-tests, Pearson's correlation coefficient, regression, and path analysis were used to analyze the main indicators and variables of the research.

3. Research Findings

In this study, considering the scale of the data, multivariate regression has been used to measure the collective effect of the independent variables on the dependent variable. The obtained findings indicate that social and environmental sustainability variables simultaneously affect the sustainable development of the neighborhood. The multiple correlation coefficient of $R=0.842$ and adjusted coefficient of determination $R^2=0.706$ show that 70.6 percent of changes in the dependent variable of sustainable development of Jafar Abad neighborhood are explained by social and environmental sustainability variables. The main independent variables influencing the sustainable development of the neighborhood are social and environmental sustainability in order of priority. Moreover, the regression model explained according to the variance analysis test is linear and significant as the value of the F test to explain the significance of the effect of independent variables on local development is equal to 191.496, and the significance level is 0.000. Due to the standardized nature of beta value, it should be used regarding the importance and violation of independent variables in predicting the regression equation. Therefore, it is possible to judge the relative importance of the variable through it. The large beta value indicates the relative significance and its role in predicting the dependent variable. Therefore, it can be concluded that the social sustainability variable with a beta of 0.846 has the most significant impact on the sustainable urban development of the Jafar Abad neighborhood, and the environmental sustainability variable with a beta of 0.123 is ranked second.

The results of the path analysis show that among the dimensions of local development, the socio-cultural dimension with a direct effect of 0.24 has the greatest impact, the managerial-institutional dimension with a direct effect of 0.12 and an indirect effect of 0.11 and a total effect of 0.23, the physical dimension with a direct effect of 0.11, an indirect effect of 0.8, and a total effect of 0.19, the economic dimension with a direct effect of 0.9, an indirect effect of 0.7, and a total effect of 0.16, and an environmental dimension with a direct effect of 0.4, an indirect effect of 0.2, and a total effect of 0.6 have had an impact on the local development of the Jafar Abad neighborhood. In total, these dimensions affect the development of the Jafar Abad neighborhood by 88%.

4. Conclusion

Problematic urban settlements are one of the issues that lack attention in the long term and can cause many negative consequences. In addition, the results of using the wrong method to deal with this phenomenon are no less than ignoring it. Today, the negative effects of using physical methods on most urban affairs planners have been revealed, and the necessity of using social engineering and community-oriented methods is fully felt. Taking into account the dimensions and fundamental issues of worn-out structures and using the participation of the local community, it is possible to achieve renovation in a convenient format. The main and most important task for an activity, such as facilitation, is establishing communication with the residents about the topic in question.

The obtained findings indicate that social and environmental sustainability variables simultaneously affect the

sustainable development of the neighborhood. Among the dimensions of sustainable urban development, the environmental and physical sustainability components, with average values of 3.32 and 2.59, respectively, have the most and least importance and influence in the sustainable urban development of the Jafar Abad neighborhood. Also, the results show that facilitation had a direct and significant relationship with all dimensions of local development, and there was the highest correlation between facilitation and socio-cultural factors with a coefficient of 0.638. Therefore, the better the facilitation process in the context, the higher and better the local development will be.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors appreciate all the scientific consultants in this paper.

علمی پژوهشی

ارزیابی نقش دفاتر تسهیل‌گری در توسعه‌ی محله‌ای شهر کرمانشاه با رویکرد مشارکتی (مطالعه‌ی موردی: محله‌ی جعفرآباد)

حجت شیخی*^۱ ID، فرهاد برونک^۲^۱ دانشیار گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.[10.22080/USFS.2023.25840.2373](https://doi.org/10.22080/USFS.2023.25840.2373)

چکیده

تشکیل نهادهای متناسب با وضعیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی یکی از ابزارهای قوی و مؤثر برای تسریع فرایند نوسازی در بافت‌های فرسوده است. یکی از مظاهر جلب مشارکت شهروندان در نوسازی محلات ایجاد دفاتر تسهیلگری است. با این فرایند مشارکت مردم در زمینه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی می‌توان به توسعه‌ی محله‌ای پایدار دست یافت. محله‌ی جعفرآباد از جمله محلات حاشیه‌نشین و فقیرنشین با پیشینه‌ی اسکان غیررسمی و فرسوده در شهر کرمانشاه به شمار می‌رود. هدف این پژوهش، ارزیابی نقش دفاتر تسهیلگری در توسعه‌ی محله‌ای با رویکرد مشارکتی در محله‌ی جعفرآباد است. این تحقیق از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی- توسعه‌ای بوده و با توجه به روش کار، از ماهیتی توصیفی- تحلیلی برخوردار است. جامعه‌ی آماری شامل کلیه‌ی ساکنین محله که براساس سرشماری ۱۳۹۵، برابر ۳۲۶۰۸ نفر بوده است، همچنین حجم نمونه براساس فرمول کوکران ۳۱۹ نفر به دست آمده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد از بین ابعاد توسعه‌ی شهری، مؤلفه‌ی پایداری زیست محیطی و پایداری کالبدی به ترتیب بیشترین و کمترین اهمیت و تأثیر را در توسعه‌ی پایدار شهری محله‌ی جعفرآباد دارند. همچنین تسهیلگری با تمام ابعاد توسعه‌ی محلی ارتباط مستقیم و معناداری داشته است و بیشترین همبستگی و ارتباط بین تسهیلگری و عامل اجتماعی- فرهنگی وجود داشته است. بنابراین می‌توان گفت که هر چه فرایند تسهیلگری در بافت بهتر باشد، توسعه‌ی محلی نیز از سطح بالاتر و بهتری برخوردار خواهد بود.

تاریخ دریافت:

۲۰ مرداد ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۱۵ آبان ۱۴۰۲

تاریخ انتشار:

۱۵ دی ۱۴۰۲

کلیدواژه‌ها:

تسهیل‌گری، توسعه‌ی محلی، مشارکت، جعفرآباد، شهر کرمانشاه

* نویسنده مسئول: حجت شیخی

آدرس: دانشیار گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی،

دانشگاه ایلام، ایلام، ایران

تلفن: ۰۹۱۸۹۴۵۷۰۴۷

ایمیل: h.shaykhi@ilam.ac.ir

۱ مقدمه

رشد سریع شهرنشینی همگام با تغییرات اساسی در سبک و شیوه‌ی زندگی شهری متأثر از نظام سرمایه‌داری و ورود اتومبیل و دیگر تکنولوژی‌های جدید باعث بروز و ظهور مشکلات متعدد شهرنشینی و شهرسازی در تمامی ابعاد اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و به‌ویژه کالبدی شهرها شده است (رضایی^۱ و همکاران، ۲۰۲۵: ۷۰). تمرکز توسعه در شهرها و توجه به مفاهیم کالبدی و هندسی صرف و غفلت از اهداف اجتماعی در توسعه‌ی شهرها، شهرها را با چرخه‌ی نامطلوبی از عدم تعادلات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی روبه‌رو کرده و چالش‌های بی‌سابقه‌ای را مانند: فقر، اسکان غیررسمی، تعارضات فرهنگی، نزول کیفیت‌های زندگی، از هم گسیختگی اجتماعی، تضعیف نهادهای محله‌ای و ... فرا روی آن‌ها نهاده است (احدنژاد^۲ و همکاران، ۲۰۱۴: ۴). یکی از مکان‌هایی که به شدت از این تحولات متأثر بوده نظام محلات شهری چه در شهرهای قدیمی و چه در شهرهای جدید است که منجر به از هم پاشیدگی و گسست تعاملات و سبک زندگی خاص اینگونه محلات گشته است (رضایی و همکاران، ۲۰۱۵: ۷۰). محلات شهری به‌عنوان حلقه‌ی واسط میان شهر و شهروندان که در گذر زمان دارای نقش اساسی در شکل‌دهی و سازماندهی امور شهری بوده و با ارائه‌ی خدمات روزمره القاگر احساس تعلق و هویت، روابط اجتماعی و ... در میان ساکنان بوده است، امروزه در برنامه و طرح‌های مختلف شهری نقش کم‌اهمیتی دارد. آنچه در این میان روشن است ناکامی برنامه‌ریزان شهری است که با غفلت از مسائل اجتماعی و فرهنگی سعی در حل این معضلات رویکردی صرفاً کالبدی اقتصادی داشته‌اند. تأملی در تجربیات گذشته‌ی جهان و بسیاری از تجربیات شهرسازی در کشورمان، نشان داده است که نمی‌توان با نگاهی متمرکز و در قالب نقشه‌های مختلف (کاربری، تراکم و ...) در حل این معضلات

موفق شد. بدین منظور جنبش توسعه‌ی محله‌ای، سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و مدیریت شهری را از خردترین واحد یعنی محلات هدف قرار داده است (احدنژاد و همکاران، ۲۰۱۴: ۲-۳).

شهر کرمانشاه دومین شهر بزرگ و پرجمعیت منطقه‌ی غرب و شمال غرب کشور (پس از شهر تبریز) و بزرگترین شهر استان کرمانشاه است. این شهر همانند سایر شهرهای کشور تحولات جمعیتی و کالبدی زیادی به خود دیده است. به طوری که جمعیت آن از ۱۲۵۴۳۹ نفر در سال ۱۳۳۵ به ۹۴۶۶۵۱ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است. در نتیجه جمعیت شهری در طی سال‌های ۱۳۳۵-۱۳۹۵ بیش از ۷ برابر شده است. سرعت بالای جمعیت مهاجران و عدم امکان ارائه‌ی خدمات سکونت‌ی برای آن‌ها از یک سو و فقدان اهرم نظارتی و کنترلی از سوی دیگر، باعث شده است که طیف وسیعی از سکونتگاه‌های غیررسمی و نابسامان در اطراف شهر هویدا شود. روند رو به رشد و گسترش محلات فقیرنشین در شهر کرمانشاه گویای واقعیت انکارناپذیر در عرصه‌ی نظام توسعه‌ی شهری کشور است. اشتغال افراد حاشیه‌نشین در مشاغل غیررسمی و کاذب، وجود ساخت‌وسازهای غیر مجاز، عدم توانایی شهرداری‌ها برای ارائه‌ی خدمات مناسب در این مناطق، آلودگی محیط‌زیست، اثرات نامطلوب فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی این مناطق بر کل سیستم شهری و غیره از جمله آثار مخرب و مضر حاشیه‌نشین و اسکان غیررسمی می‌باشد.

محله‌ی جعفرآباد یکی از محله‌های شهر **کرمانشاه** است که در شرق شهر و در انتهاالیه حاشیه‌ی شهر واقع شده است. که متأسفانه به دلیل عدم رسیدگی مسؤولان از ابتدا تا به امروز پیشرفت چندانی از لحاظ زیرساخت‌ها و خدمات شهری نداشته است. این محله در اثر مهاجرت دهی پنجاه شمسی و سکنی‌گزیدن کم‌درآمدها پی‌ریزی شد و در سالهای جنگ به دلیل مهاجران

² Ahadnejad

¹ Rezaei

شد و بعدها افرادی همچون پال، شارما، رامانا و... آن را ادامه دادند (صابری فر،^۲ ۲۰۱۲: ۴۴). رویکرد توسعه‌ی محلی، بیش از هر چیزی ناظر بر پرورش توانایی‌های افراد است تا بتوانند مسائل مهم اجتماع خود را به شکلی مستقل و کارا حل و فصل کنند (فیلیپس و پیتمن،^۳ ۲۰۰۹: ۶۱). براساس این رویکرد، دولت به تنهایی بازیگر عرصه‌ی توسعه نیست و در کنار آن شرکت‌ها، انجمن‌ها و نهادهای غیردولتی نیز مشارکت دارند.

توسعه‌ی محله‌ای شامل تمام مسائل مرتبط به مسکن، توسعه‌ی اقتصادی، مشارکت شهروندان، رفاه اجتماعی، امنیت، آموزش و مسائل زیست محیطی است و میان تمام این عناصر نیز ارتباط متقابلی وجود دارد. توسعه‌ی محله‌ای بر پایه‌ی توسعه‌ی اجتماعات محله‌ای است که توان حل مشکلات را با اتکا به هم‌افزایی سرمایه‌های طبیعی، کالبدی، انسانی و اجتماعی به دست می‌آورد، به بار می‌نشیند و پایداری شهر را شالوده‌ریزی می‌کند (خاکپور،^۴ ۲۰۰۹: ۶۲).

تسهیل و تسهیلگری

تسهیلگر کسی است که با اطلاع کامل از روندها و تعاملات بین گروه، دانش خود را به کار می‌بندد تا ساختار لازم را برای گروه فراهم آورد تا در کمترین زمان ممکن، بهترین نتیجه به صورت مشارکتی حاصل آید و یک تسهیلگر خوب کار خود را برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی می‌کند (پرنديویل،^۵ ۲۰۱۵: ۱). تسهیلگری در توسعه محله به معنی اطلاع رسانی، آگاهی بخشی، جلب مشارکت ساکنان در اجرای برنامه‌های نوسازی، آموزش، توانمندسازی و به طور کلی اقداماتی است که در طول زمان و با حضور مؤثر ساکنان منجر به بهبود وضعیت زندگی در تمام ابعاد آن در یک محدوده محله گردد (حاجی علی اکبری،^۶ ۲۰۱۱: ۱). یکی از مظاهر جلب مشارکت شهروندان در توسعه محلات ایجاد زمینه‌های

جنگ زده، رشد یافت. عدم برخورداری این بافت‌ها از زیرساخت‌های شهری و رشد فزاینده‌ی مهاجرین سبب کاهش سطح خدمات در این بخش از شهر کرمانشاه گردید.

بهداشت نامناسب محیط، فقر اقتصادی، فقر فرهنگی، بی‌سوادگی و کم‌سوادگی، اعتیاد، طلاق، کودکان کار و بیکاری سرپرستان خانوار با هم در این محله جمع شده است که می‌تواند آثار زیان‌باری برای آن‌ها و جامعه در پی داشته باشد. اغلب ساکنان محله در بخش مشاغل غیررسمی مانند ضایعاتی‌ها، کارگر ساده، کارگر ساختمانی، مسافرکشی و دامداری فعالیت می‌کنند و مشکلات اقتصادی و اجتماعی زیادی در این محله وجود دارد. همچنین با توجه به اینکه محله‌ی جعفرآباد از محروم‌ترین مناطق شهر کرمانشاه است، سازوکارهای برنامه‌ریزان مبتنی بر مشارکت اجتماعی برای حل آسیب‌های محله ضروری به نظر می‌رسد. هدف این پژوهش ارزیابی نقش دفاتر تسهیلگری در توسعه‌ی محله‌ای با رویکرد مشارکتی در محله‌ی جعفرآباد است. بنابراین این پژوهش درصدد پاسخگویی به این سؤال است که وضعیت محله براساس نقش تسهیلگری در توسعه محله‌ای با رویکرد مشارکتی چگونه است؟

۲ مبانی نظری

از اواخر دهه ۱۹۵۰ و به دنبال شکست برنامه‌های اقتصادی، مفهوم «مشارکت» و «توسعه اجتماعی» به عنوان مفهومی مهم در مباحث توسعه مطرح شد. ناتوانی این برنامه‌ها در دستیابی به اهداف خود، این تصور را تقویت کرد که فقدان مشارکت در طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه‌ها، زمینه‌ی ناکامی آن‌ها را فراهم کرده است. محله و اجتماع محلی، اساس برنامه‌ریزی مشارکتی محسوب می‌شود (شماعی،^۱ ۲۰۱۵: ۱۰۸). مطالعات توسعه‌ی محله‌ای به شکل مدون، اولین بار توسط چمبرز در سال ۱۹۹۲ مطرح

⁴ Khakpour

⁵ Perondville

⁶ HajiAliakbari

¹ Shamaei

² Saberfar

³ Philips & Pittman

موضوع مشارکت مردمی در سال‌های اخیر، هم از جنبه‌ی نظری و هم از بعد عملی بسیار مورد توجه بوده است. بسیاری از جوامع تلاش می‌کنند تا به منظور دستیابی به پایداری، اثربخشی سیاست‌ها و توسعه‌ی همه‌جانبه، حس مشارکت، مشورت و گفت‌وگو را میان شهروندان تقویت کنند. دیدگاه‌های متفاوتی در مورد امکانات و محدودیت‌های این طرز تفکر وجود دارد. نظریه‌های برنامه‌ریزی با پیش‌زمینه‌ی حمایت از دموکراسی، مشارکتی همواره در تقابل با دیدگاه گروهی قرار دارد که بر نیمه‌ی تاریک برنامه‌ریزی و تمرکز قدرت تأکید می‌ورزند (عباسی و صابری^۲، ۲۰۱۸: ۲۲).

دوتوکویل مشارکت را وجهی ضروری در جوامع شهری می‌داند و بر این باور است که سنت مشارکت، جامعه‌ی شهری را زنده نگاه می‌دارد و پیوندهای اجتماعی را محکم‌تر می‌سازد. رابرت پاتنام از دیگر مدافعان سرسخت این ایده است که مشارکت، منجر به مردم‌سالاری و در نتیجه جامعه‌ای بهتر می‌گردد. وی معتقد است که مشارکت، تأثیری غیرمستقیم بر مردم‌سالاری خواهد داشت، زیرا مردم از طریق مشارکت می‌آموزند که چگونه شهروند باشند و به چه شکل با یکدیگر تعامل یا روابط متقابل برقرار کنند. با اینکه هنوز مشخص نیست چه چیز پایه‌گذار جامعه‌ی شهری است و آیا مشارکت به هر شکل و در هر سطحی به ارتقای مردم‌سالاری و جامعه‌ی شهری می‌انجامد و یا برخی از اشکال آن می‌تواند مهم‌تر باشد، ولی مسلم است که مشارکت در زندگی عمومی یکی از مهم‌ترین عوامل پایه‌گذار جوامع شهری شناخته می‌شود (اقدسی^۳، ۲۰۱۸: ۲۱).

مشارکت به‌عنوان اساسی‌ترین عنصر در دستیابی به اهداف توسعه، به‌ویژه توسعه‌ی شهری از اهمیت خاصی برخوردار است. هرچه توده‌ی مردم جامعه مشارکت بیشتری در امور خود داشته باشند، امکان کسب موفقیت فراهم می‌شود. اقشار پایین و

تسهیلگری است. با این فرایند مشارکت مردم در زمینه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی می‌توان به توسعه‌ی محله‌ای پایدار دست یافت.

نوسازی شهری و دفاتر تسهیلگری

دفاتر تسهیلگری (دفاتر خدمات نوسازی شهری) مجموعه‌ای است حقوقی متشکل از کارشناسان اجتماعی، شهرسازی، معماری، اقتصادی و حقوقی که وظیفه‌ی آن اعتمادسازی، آگاه‌سازی، نهادسازی، پیگیری اجرای پروژه‌های نوسازی و ترغیب ساکنان به نوسازی است (حاجی علی اکبری، ۲۰۱۱: ۵). دفتر تسهیلگری نوسازی به‌عنوان حلقه‌ی ارتباطی متولیان توسعه‌ی شهری و ساکنان محلی نقشی اساسی ایفا می‌نماید (شفیعی دستجردی^۱، ۲۰۱۱: ۱۰۴).

مشارکت

مشارکت عمومی مهم‌ترین مقوله در فرایند توسعه‌ی محله‌ای شهرهاست. نوسازی مشارکتی در سه گام اساسی انجام می‌پذیرد:

اول: اعتقاد درونی و جدی برنامه‌ریزان و مدیران به مشارکت مردم

دوم: کاهش سهم دولت در نظام تولید و افزایش نقش نظارتی و هدایتی و تسهیل‌کننده‌ی آن

سوم: تشکیل جوامع و نهادسازی از طریق اعتمادسازی و جلب مشارکت مردمی است.

اجتماعات محلی به‌عنوان نزدیک‌ترین سطح به ساکنان بافت‌های فرسوده باید در برنامه‌ریزی و اجرا و نظارت ایفای نقش کنند؛ با این حرکت به‌جای برنامه‌ریزی برای ساکنان به برنامه‌ریزی با ساکنان روی آورده‌ایم. این نکته حائز اهمیت است که منظور از مشارکت در نوسازی، سپردن همه‌ی وظایف و مسؤولیت‌ها بر دوش ساکنان نیست بلکه همکاری و هماهنگی مسؤولین و مردم است.

³ Aghdasi

¹ Shafiei Dasjerdi

² Abbasi & Saberi

جوامع شهری به حساب می‌آید. هرگونه اقدامی برای برنامه‌ریزی و طراحی و مدیریت شهر باید در تناسب و رابطه‌ی تنگاتنگ با نیاز و خواسته‌های مردم شهر صورت گیرد؛ در غیر این صورت، تقابل بین طرح‌ها و خواسته‌های شهروندان سبب بروز مشکلات و مهمل ماندن طرح‌ها خواهد شد (مشکینی و تردست^۴، ۲۰۱۹: ۱۵۰). به تجربه ثابت شده است که هرگاه مردم در اجرای فعالیت‌ها و پروژه‌های برنامه‌ی توسعه مشارکت داشته باشند، اهداف پروژه‌ها بیشتر مورد حمایت واقع شده و دسترسی به اهداف آن آسان‌تر می‌شود. مشارکت مردم نه تنها به‌کارگیری نهادها را در اجرای فعالیت‌ها و پروژه‌ها سهل می‌نماید بلکه هزینه‌ها و خسارت را کاهش داده و نگهداری و قابل استفاده بودن هر فعالیت و پروژه‌ای را در دوران بحرانی تضمین می‌نماید (گرچی پور و شکور^۵، ۲۰۱۹: ۴۰). در چند سال اخیر در بیشتر کشورهای توسعه‌یافته، هرگاه در اجرای طرحی مردم در مرحله‌ی از آن مشارکت فعالانه داشته باشند غالباً موفقیت حاصل می‌شود و اهداف این پروژه بیشتر حمایت شده و زودتر هم به موفقیت می‌رسد. به همین دلیل مشارکت مردم به‌عنوان عاملی تأثیرگذار در موفقیت طرح‌ها به شمار می‌رود. بنابراین کلید دیگر برای برنامه‌ریزی مؤثر و کارآمد شناخت این موضوع است که دخالت دادن مردم برای رسیدن به توافق عمومی لازم است؛ یعنی این‌که برنامه‌ریز باید کمک کند که همه‌ی گروه‌های علاقه‌مند، به توافق در مورد ماهیت مسأله و طرح مطلوب برسند. نیاز اول در بیشتر پروژه‌های برنامه‌ریزی این است که همه‌ی تصمیم‌گیرندگان، افراد حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای، به این نتیجه برسند که مسأله‌ای وجود دارد که نیاز به راه حل دارد و نیاز دوم این است که تصمیم‌گیرندگان در مورد موضوعات و بهترین راه حل مسائل به توافق برسند (غفاری و هاشمی^۶، ۲۰۱۹: ۱۵۰). هسته‌ی مرکزی مفهوم مشارکت، قدرت یافتن شهروندان و تأثیرگذاری بیشتر آنان بر طرح‌های

محروم جامعه از نتایج مشارکت و فواید حاصل از توسعه بهره‌مند می‌شوند. مشارکت مردم در هر یک از مراحل و انواع طرح‌های عمرانی، سبب بهبود شرایط عمومی، توزیع قدرت و بالا رفتن سطح امید به زندگی می‌شود. همچنین سیستم تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و مدیریت دولتی متمرکز را به سمت مدیریت محلی و از پایین به بالا (توسعه‌ی مشارکتی) با توجه به نیازها، امکانات، توانمندی‌ها و اولویت‌هایشان سوق می‌دهد (سواری و اسکندری^۱، ۲۰۱۸: ۱۴۰). زندگی در شهر نظام پیچیده‌ای دارد و چنین نظام‌هایی ناگزیر به مدیریت منسجم و عقلایی نیاز دارند. چنانچه مدیریت شهری اصول و قانونمندی منسجم و کارآمدی نداشته باشد، بنیان‌های زندگی شهری را به سرعت مختل می‌کند و شهر، خصوصیت بالندگی خود را از دست می‌دهد. اگر شهرهای کشوری سامان‌یافته و منطقی متناسب داشته باشند نشان دهنده‌ی آن است که دولت و حکومتی مسؤول و مردمی بر سر کار است و برعکس، بروز ناهنجاری در سامانه‌های شهری نشان از ناکارآمدی دولت و حکومت حاکم بر آن کشور است (آل طی و اولی پور^۲، ۲۰۱۸: ۱۶).

نظام مدیریت شهری مانند دیگر نهادها در تبادل و تعامل با جامعه و شهروندان معنا پیدا می‌کند. یک بعد، مسأله‌ی تصمیمات، قوانین و سیاست‌های مدیریت شهر و بعد دیگر، انتظارات و خواسته‌ها و در نهایت، حمایت و مشورت فعالانه‌ی شهروندان است. واژه‌ی مشارکت به معنای درگیری و تجمع برای منظور خاص می‌باشد. عده‌ای از صاحب‌نظران مدیریت، مشارکت را درگیری ذهنی و عاطفی اشخاص در موقعیت‌های گروهی تعریف کردند که آنان را برمی‌انگیزد تا برای دستیابی به هدف‌های گروهی یکدیگر را یاری دهند و در مسؤولیت کار شریک شوند (اسماعیلی زاده^۳ و همکاران، ۲۰۱۹: ۱۲۸). مشارکت، وسیله‌ای برای رسیدن به اهداف توسعه‌ی انسانی و یک ارزش مستقل در توسعه‌ی

⁴ Meshkini & Tardast

⁵ Gorjipour & Shakour

⁶ Ghafari & Hashemi

¹ Savari & Skandari

² Alta & Olapour

³ Esmaeilizadeh

آموزش در جامعه فراهم آید و سایر شرایط
مداخله‌گر از جمله بی‌اعتمادی نهادی مرتفع گردد.

مشکینی و تردست (۲۰۱۹) در پژوهشی به
بررسی اثرگذاری مشارکت در توانمندسازی
سکونتگاه‌های مسأله‌دار شهری (مطالعه‌ی موردی):
محله‌ی بانبرز ایلام) پرداختند. نتایج این پژوهش
نشان می‌دهد مشارکت اجتماعی به میزان ۵۶۶/۰ بر
توانمندسازی سکونتگاه مورد بررسی مؤثر می‌باشد.
همچنین ۹۱/۸ درصد از ساکنان محله تمایل به
مشارکت فراگیر جهت ساماندهی و توانمندسازی
محله از طریق مشارکت‌های تصمیم‌گیری و
مدیریت، تأمین مالی هزینه‌ها (انجام طرح‌ها)، تأمین
نیروی انسانی برای توسعه‌ی محله دارند.

گرگی پور و شکور^۴ (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی
نقش سرمایه‌ی اجتماعی در ارتقای مشارکت مردمی
و مدیریت بهینه‌ی شهری (مطالعه‌ی موردی: محله‌ی
کوی کارکنان دولت و پانصد دستگاه شهر دوگنبدان)
پرداختند. به‌طور کلی، نتیجه‌ی پژوهش حاکی از آن
است که سرمایه‌ی اجتماعی در مدیریت شهری مؤثر
است و همچنین مشارکت محله‌ای در مدیریت
شهری نقش دارد.

مایکل^۵ و همکاران (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان
«طراحی مشارکت در برنامه‌ریزی توسعه‌ی محلی»
انجام دادند. نتایج نشان داد با توجه به ویژگی‌های
محیط محلی، برنامه‌های مشارکت می‌تواند جهت
کمک به برنامه‌ریزان محلی، به‌ویژه دولت‌های محلی
و بهینه‌سازی مشارکت ذی‌نفعان محلی به‌عنوان
ابزاری برای آموزش عمل کند.

مارسل^۶ و همکاران (۲۰۲۱) در مقاله‌ای مشارکت
جامعه در شناسایی شاخص‌های پایداری محله در
برزیل را مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاکی از
هم‌افزایی بین مشکلات شهری و کمبود

شهری است. آنچه در حال حاضر در طرح‌هایی که
با عنوان مشارکتی در کشور اجرا می‌گردد به‌هیچ‌وجه
ناظر بر این مفهوم نبوده و عمدتاً عبارت است از
تأمین اعتبار مالی طرح یا پیش‌فروش واحدهای
احداثی. در این شرایط، لازم است با کاوشی دقیق
در نظریه‌های مشارکت، ابعاد و سطوح مختلف،
برنامه‌ریزی شهری مشارکتی را مشخص کرد و
براساس آن، جایگاه واقعی طرح‌های شهری که با
عنوان مشارکتی مطرح می‌شوند را تعیین نمود
(حاتمی نژاد و یداله نیا، ۲۰۱۸: ۵۰۸).

بنابراین جلب مشارکت مردمی در اقدامات
مربوط به مجموع مدیریت شهری و محله‌های
شهری با توجه به گستردگی مسائل از جمله
مهم‌ترین موضوعاتی است که از سوی مسؤولین و
مدیران شهری باید مورد توجه قرار بگیرد.

در این زمینه پژوهش‌های زیادی صورت گرفته که
در ادامه به بعضی از آن‌ها اشاره می‌شود:

نصیری^۲ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به
بررسی نظریه‌ی شهرسازی مشارکتی و شرایط تحقق
آن در نظام برنامه‌ریزی شهری ایران پرداختند. نتایج
نشان می‌دهد که تغییرات صرفاً قانونی و نهادی،
شهرسازی مشارکتی را محقق نمی‌سازد، بلکه
مشارکت واقعی زمانی اتفاق خواهد افتاد که
براساس مبانی نظری مشارکت، کلیه‌ی مراحل
برنامه‌ریزی مشارکتی (از جمله فرهنگ‌سازی و
ارتقای آگاهی عمومی و...) به درستی طی شده باشد.

آرایش و شیخی^۳ (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان بررسی
رابطه‌ی آموزش شهروندی و توسعه‌ی پایدار شهری
(مطالعه‌ی موردی: شهر اردبیل) انجام دادند. نتایج
نشان داد بین آموزش شهروندان و دستیابی به
توسعه‌ی پایدار شهری رابطه مثبت و معناداری
وجود دارد. برای تأثیر بیشتر لازم است تا بستر

⁵ Michal

⁶ Marsell

¹ Hataminia & Yadollania

² Nasiri

³ Arayesh & Shaykhi

⁴ Gojipour & Shakour

داده‌اند. نتایج حاصله‌ی آن‌ها نمایانگر این است که ابزار، قادر به نمایش بسیاری از جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و سازمانی پایداری نیست و مکانیزم‌هایی جهت سازگاری محلی، مشارکت و... وجود ندارد.

لوئیدریتز^۷ و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهش «یک بررسی سیستماتیک از اصول راهنما برای توسعه‌ی محله‌ی شهری پایدار» عنوان می‌کنند که تشویق و توانمندسازی سبک‌های پایدار زندگی شهروندان را با پایداری توسعه در محلات شهری می‌توان پرورش داد. این مطالعه نشان‌دهنده‌ی اولین بررسی کمی است که به بررسی اصول توسعه‌ی پایدار محله‌های شهری براساس ادبیات موجود پرداخته است. آن‌ها پس از شناسایی معیارهای پایداری، یک نقطه شروع برای مطالعه خود فراهم نموده‌اند. یافته‌های آن‌ها به‌صورت یک نقشه‌ی راه مشخص به تشویق تحقیقات بیشتر در مورد بسط یک مجموعه‌ی کافی از اصول توسعه‌ی پایدار محله‌ی شهری نشان داده شده است.

به‌طور کلی مطالعات نشان می‌دهد که تحقیقات معدودی در پژوهش‌های داخلی و خارجی با عنوان ارزیابی نقش دفاتر تسهیلگری در توسعه‌ی محله‌ای با رویکرد مشارکتی انجام شده است؛ از این رو می‌توان گفت، ادبیات موجود متغیرهای تأثیرگذار بر مشارکت مردم در نوسازی و بهسازی بافت فرسوده را به‌صورت یکپارچه مورد بررسی و تحلیل قرار نداده‌اند.

۳ روش تحقیق

این تحقیق با توجه به هدف آن از نوع تحقیقات کاربردی- توسعه‌ای بوده و با توجه به روش انجام کار، از ماهیتی توصیفی- تحلیلی برخوردار است. با توجه به ویژگی‌ها و ابعاد این پژوهش، برای جمع اطلاعات و داده‌ها، از دو روش کتابخانه‌ای- اسنادی و پیمایش میدانی و نظرسنجی از ساکنان محله به

زیرساخت‌ها، رفاه اجتماعی، آموزش و امنیت فضای شهری است.

آگاروال^۱ و همکاران (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان «یک رویکرد کیفی نسبت به عوامل مهم برای توسعه‌ی پایدار: مورد هند» انجام دادند. یافته‌ها نشان داد عوامل فردی، اجتماعی و محیطی بر توسعه بسیار تأثیرگذار هستند.

چیلدرز^۲ و همکاران (۲۰۱۴)، آن‌ها در مقاله‌ی «پیشرفت تئوری و اقدام‌ها در پایداری شهری: چالش‌ها و فرصت‌ها» اذعان می‌کنند که اکولوژی شهری و نظریه‌های مرتبط با آن، هم از طریق ادراکی و هم از طریق عملی برای پایداری شهری مناسب است. به اعتقاد آن‌ها چندین چهارچوب مفهومی از جمله پایداری، تاب‌آوری، سازگاری^۳ و آسیب‌پذیری^۴ می‌تواند در توجه به تحولات شهری مفید واقع گردد اما چالش‌های اساسی در پایداری شهری را در دستکاری سیستم فعلی با دیدگاه ساکن و غیرانعطاف‌پذیر یا در مقابل دیدگاهی با تحولات زیاد که یک سیستم جدید نیاز دارد. نتیجه‌ی کار آن‌ها پیشنهاد یک مدل در زمینه‌ی پایداری شهری بوده و یک شبکه‌ی منسجم تحقیقات^۵ به‌صورت میان‌رشته‌ای و با تأکید بر پایداری شهری را ارائه داده‌اند (چیلدرز و همکاران، ۲۰۱۴).

شریفی و مانایاما^۶ (۲۰۱۳) در پژوهش «مرور انتقادی بر هفت ابزار ارزیابی پایداری محله‌ای» بیان می‌کنند که ابزارهای ارزیابی پایداری که از قرن ۲۱ گسترش یافته است و بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته از آن‌ها جهت دستیابی به اهداف توسعه‌ی پایدار استفاده می‌کنند. پژوهشگران هفت ابزار از کشورهای استرالیا، اروپا، ژاپن و ایالات متحده انتخاب و با هدف دستیابی به نقاط قوت، ضعف، دستاوردها و شکست‌ها به تحلیل پرداخته و در نهایت توصیه‌هایی جهت بهبود شرایط کنونی ارائه

5 Research Coordination Network (RCN)

6 Sharifi & Murayama

7 Luederitza

1 Agarwal

2 Daniel

3 Adaptation

4 Vulnerability

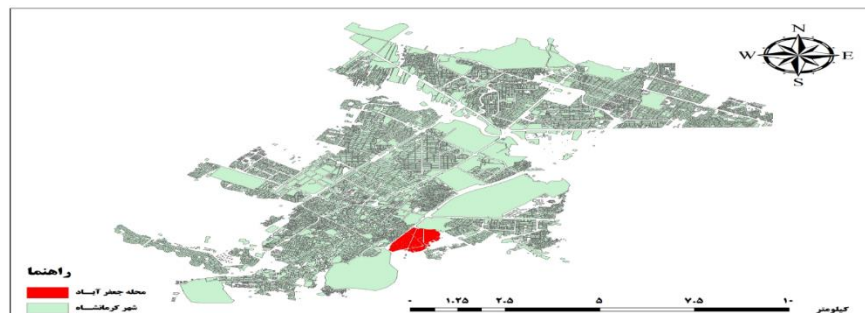

همبستگی پیرسون، رگرسیون و تحلیل مسیر استفاده شده است.

۳،۱ قلمرو پژوهش

شهر کرمانشاه بین مدار ۳۴ درجه و ۱۹ دقیقه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۷ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار مبدأ (گرینویچ) قرار دارد. این شهر با قرار گرفتن در دو طرف رودخانه‌ی قره‌سو و دامنه‌ی کوه-سفید و طرفین دره سراب، دارای ۱۳۲۲ متر بلندی از سطح دریا است. شهرکرمانشاه از سمت شمال و جنوب به ارتفاعات محدود گردیده و رودخانه‌ی قره-سو که در دشت کرمانشاه جاری است، عملاً شهر را به دو قسمت شمالی و جنوبی تقسیم می‌نماید. جعفرآباد در ضلع شرقی شهر کرمانشاه و در منتهالیه حاشیه‌ی شهر قرار گرفته است که از شمال به باغ فردوس و از جنوب به پادگان ارتش لشکر ۸۱ و شهرک بعثت و از شرق به زمین‌های خالی حاشیه‌ی شهر و روستای کهریز و از غرب به رشیدی و میدان نواب محدود است. محله‌ی جعفرآباد به‌عنوان یکی از محلات حاشیه‌ی شهر کرمانشاه می‌باشد که جمعیت بالایی در آن ساکن می‌باشد (طرح جامع شهر کرمانشاه، ۲۰۰۷).

منظور شناسایی مشکلات محله و چشم‌انداز آینده‌ی آن با مشارکت ساکنان صورت گرفت. شاخص‌های مورد بررسی شامل اجتماعی-فرهنگی، مدیریتی-نهادی، کالبدی، اقتصادی و زیست‌محیطی می‌باشد. مبنای امتیازدهی به این شاخص‌ها براساس طیف لیکرت است و از پنج طیف (۱= کاملاً نامناسب ۲= نامناسب ۳= نسبتاً مناسب ۴= مناسب ۵= کاملاً مناسب) استفاده شده است. جامعه‌ی آماری شامل کلیه ساکنین محله که براساس سرشماری ۱۳۹۵، برابر ۳۲۶۰۸ نفر بوده است، همچنین حجم نمونه براساس فرمول کوکران ۳۱۹ نفر بدست آمده است. روش نمونه‌گیری به‌صورت روش تصادفی ساده می‌باشد. در این پژوهش جهت کسب اطمینان از اعتبار پرسشنامه، از اعتبار محتوایی استفاده شده، یعنی طی جلسات متعدد با کمک استاد راهنما به انتخاب معتبرترین شاخص‌های گردآوری شده اقدام شد. میزان پایایی ابزار پرسشنامه (۰/۸۷۳) از طریق آلفای کرونباخ با استفاده از نرم‌افزار SPSS محاسبه شد که برای تجزیه و تحلیل شاخص‌ها و متغیرهای اصلی پژوهش از نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های T، ضریب

شکل ۱- محدوده مورد مطالعه (مهندس مشاور تدبیر^۲، ۲۰۰۳)

² Tadbir consulting engineers

¹ Master Plan of Kermanshah

۴ یافته‌ها و بحث

وضعیت تحصیلی پرسش‌شوندگان، ۳۳/۵ درصد زیردیپلم، ۲۲/۹ درصد دیپلم و فوق دیپلم، ۳۲/۹ درصد لیسانس و ۱۰/۷ درصد فوق لیسانس و بالاتر می‌باشند. در بررسی وضعیت تحصیلات پاسخگویان مشخص گردید که بیشترین فراوانی مربوط به افراد با مدرک تحصیلی زیر دیپلم با ۳۳/۵ درصد و کمترین مربوط به افراد فوق لیسانس و بالاتر با ۱۰/۷ درصد می‌باشد. در رابطه با وضعیت اشتغال ۳۸/۶ درصد بیکار، ۱۱/۶ درصد در حال تحصیل و ۴۹/۸ درصد شاغلین تشکیل می‌دهند. همانطور که مشاهده می‌شود به ترتیب، قشر شاغل و بیکار بیشترین میزان را در بین گروه‌بندی شغلی داشته‌اند.

نتایج توصیفی افراد مورد مطالعه نشان می‌دهد، از مجموع ۳۱۹ نفر نمونه، ۲۳۰ نفر (۷۳/۱۰ درصد) از پاسخگویان را مرد و ۸۹ نفر (۲۷/۹۰ درصد) زن تشکیل می‌دهند. توزیع سنی پاسخگویان نشان می‌دهد که ۴۵/۱ درصد از پاسخگویان در گروه سنی کمتر از ۳۵ سال، ۱۹/۴ درصد در گروه سنی ۳۶-۴۰ سال، ۲۷/۶ درصد در گروه سنی ۴۱-۵۰ سال، ۷/۸ درصد پاسخگویان در گروه سنی بالای ۵۰ سال می‌باشند. در بررسی مربوط به سن، بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۳۵ سال و پایین‌تر با ۴۵/۱ درصد و پس از آن گروه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال با ۲۷/۶ درصد بوده است. در رابطه با چگونگی

جدول ۱- ویژگی‌های توصیفی جامعه آماری

متغیر	وضعیت	فراوانی	درصد
سن	۳۵ سال و پایین‌تر	۱۴۴	۴۵,۱
	۳۶-۴۰ سال	۶۲	۱۹,۴
	۴۱-۵۰ سال	۸۸	۲۷,۶
	بیشتر از ۵۰ سال	۲۵	۷,۸
	جمع کل	۳۱۹	۱۰۰
تحصیلات	زیر دیپلم	۱۰۷	۳۳,۵
	دیپلم و کاردانی	۷۳	۲۲,۹
	کارشناسی	۱۰۵	۳۲,۹
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۳۴	۱۰,۷
وضعیت اشتغال	جمع کل	۳۱۹	۱۰۰
	بیکار	۱۲۵	۳۸,۶
	در حال تحصیل	۳۷	۱۱,۶
	شاغل	۱۵۷	۴۹,۸
جنسیت	جمع کل	۳۱۹	۱۰۰
	مرد	۲۳۰	۷۳,۱۰
	زن	۸۹	۲۷,۹۰
	جمع کل	۳۱۹	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

۴٫۱ تحلیل توسعه‌ی پایدار شهری

به منظور سنجش سطح توسعه‌ی پایدار شهری در محله‌ی جعفرآباد، این شاخص با چهار بعد پایداری کالبدی، پایداری اجتماعی، پایداری اقتصادی و پایداری زیست محیطی مورد بررسی و ارزیابی قرار

گرفت. به منظور تحلیل و ارزیابی اطلاعات گردآوری، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده گردید. از آنجا که در پژوهش حاضر متغیرهای مورد ارزیابی، به صورت گویه‌های پنج طیفی لیکرت تنظیم شده است در نتیجه عدد ۳ به‌عنوان حد متوسط در نظر گرفته شده است.

جدول ۲- آزمون T تک نمونه در بعد پایداری کالبدی در توسعه‌ی پایدار شهری در محله‌ی جعفرآباد

مقدار آزمون = ۳								زیر مؤلفه	مؤلفه	بعد
فاصله‌ی اطمینان ۹۵٪		اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه‌ی آزادی	مقدار t	انحراف معیار	میانگین			
حد بالا	حد پایین									
۰/۲۳	۰/۰۱	۰/۱۲۲	۰/۰۲۸	۳۱۸	۲/۲۰۴	۰/۹۹۱	۳/۱۲	خدمات آموزشی	دسترسی به خدمات	پایداری کالبدی
۰/۱۲	-۰/۱۰	۰/۰۰۹	۰/۸۶۷	۳۱۸	۰/۱۶۷	۱/۰۰۵	۳/۰۱	خدمات اداری		
۰/۲۷	۰/۰۰	۰/۱۳۸	۰/۰۴۶	۳۱۸	۲/۰۰۵	۱/۲۲۹	۳/۱۴	خدمات بانکی		
-۰/۲۵	-۰/۴۴	-۰/۳۴۵	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۶/۹۷۳	۰/۸۸۳	۲/۶۶	خدمات بهداشتی		
-۰/۵۱	-۰/۷۰	-۰/۶۰۵	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۲/۷۰۰	۰/۸۵۱	۲/۳۹	خدمات تفریحی		
-۰/۶۳	-۰/۸۳	-۰/۷۳۴	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۴/۴۲۴	۰/۹۰۸	۲/۲۷	خدمات خدماتی		
۰/۰۱	-۰/۲۲	-۰/۱۱۰	۰/۰۶۲	۳۱۸	-۱/۸۷۶	۱/۰۴۵	۲/۸۹	خدمات مذهبی		
-۰/۴۰	-۰/۵۷	-۰/۴۸۶	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۱/۲۳۷	۰/۷۷۲	۲/۵۱	پیاده‌مداری		
-۰/۵۴	-۰/۷۳	-۰/۶۳۳	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۳/۱۸۲	۰/۸۵۸	۲/۳۷	جوی آب		
-۰/۸۹	-۱/۰۷	-۰/۹۷۸	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۲۱/۸۷۲	۰/۷۹۹	۲/۰۲	امکانات زیربنایی		
-۰/۷۴	-۰/۹۲	-۰/۸۳۱	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۷/۷۲۳	۰/۸۳۷	۲/۱۷	آسفالت معابر		
-۰/۶۹	-۰/۸۶	-۰/۷۷۷	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۸/۰۹۸	۰/۷۶۷	۲/۲۲	تراکم توده		
-۰/۶۵	-۰/۸۳	-۰/۷۳۷	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۵/۹۶۹	۰/۸۲۴	۲/۲۶	خوانایی		
-۰/۶۱	-۰/۸۰	-۰/۷۰۵	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۴/۸۰۳	۰/۸۵۱	۲/۲۹	تنوع		
-۰/۴۷	-۰/۶۸	-۰/۵۷۱	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۰/۶۶۸	۰/۹۵۵	۲/۴۳	روشنایی محله		

-۰/۸۲	-۱/۰۱	-۰/۹۱۸	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۹/۲۹۵	۰/۸۵۰	۲/۰۸	پایداری در برابر زلزله	کیفیت آئینه
-۰/۷۷	-۰/۹۶	-۰/۸۶۸	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۸/۲۹۷	۰/۸۴۸	۲/۱۳	مصالح ساختمان	
-۰/۷۳	-۰/۹۱	-۰/۸۲۱	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۷/۲۹۳	۰/۸۴۸	۲/۱۸	طبقات ساختمان	
-۰/۶۶	-۰/۸۶	-۰/۷۶۲	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۵/۳۴۸	۰/۸۸۶	۲/۲۴	قدمت ساختمان	
-۰/۶۳	-۰/۸۳	-۰/۷۳۴	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۴/۴۲۴	۰/۹۰۸	۲/۲۷	مساحت ساختمان	
-۰/۶۹	-۰/۸۷	-۰/۷۸۱	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۶/۶۶۲	۰/۸۳۷	۲/۲۲	کیفیت ساختمان	
-۰/۹۰	-۱/۰۸	-۰/۹۹۴	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۲۱/۵۳۶	۰/۸۲۴	۲/۰۱	متناسب بودن با انرژی پایدار	
۰/۵۰	۰/۳۴	۰/۴۲۰	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۰/۰۳۶	۰/۷۴۸	۳/۴۲	تراکم جمعیت	تراکم
۰/۵۲	۰/۳۶	۰/۴۳۹	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۰/۸۹۶	۰/۷۱۹	۳/۴۴	تراکم خانوار	
۰/۵۷	۰/۴۱	۰/۴۸۹	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۱/۷۵۰	۰/۷۴۳	۳/۴۹	تراکم نفر	
۰/۵۷	۰/۴۰	۰/۴۸۳	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۱/۳۴۶	۰/۷۶۰	۳/۴۸	تعداد اتاق	
۰/۳۴	۰/۱۳	۰/۲۳۵	۰/۰۰۰	۳۱۸	۴/۵۸۰	۰/۹۱۷	۳/۲۴	نفر در اتاق	

آئینه، گویه‌ی «مساحت ساختمان» با میزان میانگین ۲/۲۷ دارای بیشترین اهمیت و تأثیر بوده و گویه‌ی «متناسب بودن با انرژی پایدار» با میزان میانگین ۲/۰۱ دارای کمترین اهمیت و تأثیر در بین پاسخ‌دهندگان بوده است. و در نهایت در مؤلفه‌ی تراکم از بعد پایداری کالبدی گویه‌ی «تراکم نفر» با میزان میانگین «۳/۴۹» دارای بیشترین اهمیت و تأثیر بوده و گویه‌ی «تراکم نفر در اتاق» با میزان میانگین ۳/۲۴ دارای کمترین اهمیت و تأثیر در بین پاسخ‌دهندگان می‌باشد.

در بعد پایداری کالبدی، مؤلفه‌ی دسترسی به خدمات، گویه‌ی «خدمات بانکی» با میزان میانگین ۳/۱۴ دارای بیشترین اهمیت و تأثیر بوده و گویه‌ی «خدمات خدماتی» با میزان میانگین ۲/۲۷ دارای کمترین اهمیت و تأثیر در بین پاسخ‌گویان بوده است. در بعد پایداری کالبدی، مؤلفه‌ی ساختار محله، گویه‌ی «پیاده‌مداری» با میزان میانگین ۲/۵۱ دارای بیشترین اهمیت و تأثیر بوده و گویه‌ی «امکانات زیربنایی» با میزان میانگین ۲/۰۲ دارای کمترین اهمیت و تأثیر در بین پاسخ‌دهندگان بوده است. در بعد پایداری کالبدی، مؤلفه‌ی کیفیت

جدول ۳- آزمون T تک نمونه در بعد پایداری اجتماعی در توسعه‌ی پایدار شهری در محله‌ی جعفرآباد

بعد	مؤلفه	زیر مؤلفه	مقدار آزمون = ۳
-----	-------	-----------	-----------------

فاصله اطمینان ۹۵٪	اختلاف میانگین		سطح معناداری	درجه‌ی آزادی	مقدار t	انحراف معیار	میانگین			
	حد پایین	حد بالا								
۰/۲۶	۰/۰۱	۰/۰۳۷	۰/۰۳۷	۳۱۸	۲/۰۹۰	۱/۱۲۵	۳/۱۳	میزان احساس مسئولیت در محله	میزان احساس تعلق به مکان	پایداری اجتماعی
۰/۴۳	۰/۱۸	۰/۳۰۷	۰/۰۰۰	۳۱۸	۴/۷۷۵	۱/۱۴۹	۳/۳۱	روابط صمیمانه جهت حل مشکلات		
۰/۶۶	۰/۴۰	۰/۵۲۷	۰/۰۰۰	۳۱۸	۷/۹۶۵	۱/۱۸۱	۳/۵۳	تغییر محل مسکونی		
۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۲۴۱	۰/۰۰۰	۳۱۸	۳/۷۹۵	۱/۱۳۶	۳/۲۴	میزان علاقه به محله		
۰/۳۳	۰/۰۸	۰/۲۰۷	۰/۰۰۱	۳۱۸	۳/۳۰۲	۱/۱۱۹	۳/۲۱	مشارکت در حل مسأله	مشارکت شهروندان	
۰/۱۷	-۰/۰۸	۰/۰۴۷	۰/۴۶۰	۳۱۸	۰/۷۳۹	۱/۱۳۶	۳/۰۵	شرکت در انتخابات		
۰/۱۵	-۰/۱۹	-۰/۰۱۹	۰/۸۲۹	۳۱۸	-۰/۲۱۶	۱/۵۵۸	۲/۹۸	پرداخت به موقع عوارض		
۰/۰۹	-۱/۱۰	-۰/۰۳۸	۰/۵۶۷	۳۱۸	-۰/۵۷۳	۱/۱۷۳	۲/۹۶	مشارکت در امر زیاله		
۰/۲۴	-۰/۰۳	۰/۱۰۳	۰/۱۳۳	۳۱۸	۱/۵۰۵	۱/۲۲۸	۳/۱۰	کاشت نهل مقابل خانه		
۰/۱۳	-۰/۱۲	۰/۰۰۶	۰/۹۲۴	۳۱۸	۰/۰۹۶	۱/۱۶۶	۳/۰۱	عضویت در انجمن خانه		

۰/۳۵-	۰/۵۸-	۰/۴۶۴-	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۷/۷۷۴	۱/۰۶۶	۲/۵۴	مشارکت در نظارت بر اجرای	عدالت اجتماعی
۰/۲۳-	۰/۷۹-	۰/۵۱۱-	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۳/۵۴۳	۲/۵۷۶	۲/۴۹	توزیع خدمات	
۰/۶۱-	۰/۸۰-	۰/۷۰۸-	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۴/۵۶۹	۰/۸۶۹	۲/۲۹	دسترسی	
۰/۵۳-	۰/۷۲-	۰/۶۲۴-	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۳/۳۰۹	۰/۸۳۷	۲/۳۸	سواد و تحصیلات	کارایی
۰/۴۹-	۰/۶۸-	۰/۵۸۳-	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۲/۳۱۱	۰/۸۴۶	۲/۴۲	سرمایه اجتماعی	
۰/۴۲-	۰/۶۲-	۰/۵۲۰-	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۹/۹۴۷	۰/۹۳۴	۲/۴۸	امنیت	
۰/۴۵-	۰/۶۶-	۰/۵۵۸-	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۰/۴۶۰	۰/۹۵۳	۲/۴۴	ایمنی	
۰/۸۱	۰/۶۳-	۰/۷۲۱	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۵/۴۷۶	۰/۸۳۲	۳/۷۲	طلاق	
۰/۵۱-	۰/۷۲-	۰/۶۱۴	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۱/۹۶۳	۰/۹۱۷	۲/۳۹	تعاملات اجتماعی	

در بین پاسخ‌دهندگان بوده است. در بعد پایداری اجتماعی، مؤلفه‌ی عدالت اجتماعی، گویه‌ی «توزیع خدمات» با میزان میانگین ۲/۴۹ دارای بیشترین اهمیت و تأثیر بوده و گویه‌ی «دسترسی» با میزان میانگین ۲/۲۹ دارای کمترین اهمیت و تأثیر در بین پاسخ‌دهندگان بوده است. و در نهایت در مؤلفه‌ی کارایی از بعد پایداری اجتماعی، گویه‌ی «طلاق» با میزان میانگین «۳/۷۲» دارای بیشترین اهمیت و تأثیر بوده و گویه‌ی «تعاملات اجتماعی» بامیزان میانگین ۲/۳۹ دارای کمترین اهمیت و تأثیر در بین پاسخ‌دهندگان می‌باشد.

در بعد پایداری اجتماعی، مؤلفه میزان احساس تعلق به مکان، گویه‌ی «تغییر محل مسکونی» با میزان میانگین ۳/۵۳ دارای بیشترین اهمیت و تأثیر بوده و گویه‌ی «میزان احساس مسؤولیت در محله» با میزان میانگین ۳/۱۳ دارای کمترین اهمیت و تأثیر در بین پاسخ‌گویان بوده است. در بعد پایداری اجتماعی، مؤلفه‌ی مشارکت شهروندان، گویه‌ی «مشارکت در حل مسأله و مشکلات محله» با میزان میانگین ۳/۲۱ دارای بیشترین اهمیت و تأثیر بوده و گویه‌ی «مشارکت در نظارت بر اجرای پروژه‌ها» با میزان میانگین ۲/۵۴ دارای کمترین اهمیت و تأثیر

جدول ۴- آزمون T تک نمونه در بعد پایداری اقتصادی در توسعه‌ی پایدار شهری در محله‌ی جعفرآباد

مقدار آزمون = ۳							زیر مؤلفه	بعد
فاصله‌ی	اختلاف	سطح	درجه‌ی	مقدار t	انحراف	میانگین		
اطمینان ۹۵٪	میانگین	معناداری	آزادی		معیار			

حد بالا	حد پایین								
-۰/۶۸	-۰/۸۶	-۰/۷۷۱	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۶/۷۰۱	۰/۸۲۵	۲/۲۳	وضعیت اشتغال	پایداری اقتصادی
۰/۸۵	۰/۶۶	۰/۷۵۹	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۵/۷۸۱	۰/۸۵۹	۳/۷۶	بار تکفل	
۰/۹۳	۰/۷۵	۰/۸۴۰	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۷/۴۶۱	۰/۸۵۹	۳/۸۴	وضعیت بیکاری	
-۰/۷۹	-۰/۹۸	-۰/۸۸۴	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۹/۰۳۹	۰/۸۲۹	۲/۱۲	درآمد ساکنین	
۰/۸۲	۰/۶۱	۰/۷۱۸	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۳/۶۰۱	۰/۹۴۳	۳/۷۲	قیمت زمین	
-۰/۶۳	-۰/۸۳	-۰/۷۲۷	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۴/۱۶۹	۰/۹۱۷	۲/۲۷	مالکیت	
۰/۸۵	۰/۶۶	۰/۷۵۵	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۶/۴۱۳	۰/۸۲۲	۳/۷۶	نحوه تصرف واحد سکونت	

میانگین ۲/۱۲ دارای کمترین اهمیت و تأثیر در بین پاسخ‌دهندگان می‌باشد.

در بعد پایداری اقتصادی، گویهی «وضعیت بیکاری» با میزان میانگین ۳/۸۴ دارای بیشترین اهمیت و تأثیر بوده و گویهی «درآمد ساکنین» با میزان

جدول ۵- آزمون T تک نمونه‌ای در بعد پایداری زیست محیطی در توسعه پایدار شهری در محله جعفرآباد

مقدار آزمون = ۳									
فاصله‌ی اطمینان ۹۵٪	اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه‌ی آزادی	مقدار t	انحراف معیار	میانگین	زیر مؤلفه	بعد	
۰/۷۹	۰/۵۸	۰/۶۸۳	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۲/۸۹۲	۰/۹۴۷	۳/۶۸	آلودگی محیطی	پایداری زیست محیطی
-۰/۵۸	-۰/۷۹	-۰/۶۸۳	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۲/۹۸۴	۰/۹۴۰	۲/۳۲	رضایت از نحوه جمع‌آوری زباله	
۰/۸۳	۰/۶۴	۰/۷۳۴	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۵/۱۹۷	۰/۸۶۲	۳/۷۳	فاضلاب	
۰/۸۶	۰/۶۷	۰/۷۶۵	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۶/۰۶۱	۰/۸۵۳	۳/۷۶	آب‌گرفتگی	
۱/۰۰	۰/۸۲	۰/۹۰۹	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۹/۷۷۶	۰/۸۲۱	۳/۹۱	کارگاه‌های صنعتی	
۰/۹۳	۰/۷۵	۰/۸۴۰	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۸/۰۰۶	۰/۸۳۳	۳/۸۴	کاربری‌های ناسازگار	

-۰/۳۵	-۰/۵۴	-۰/۴۴۸	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۹/۲۷۶	۰/۸۶۳	۲/۵۵	فضای سبز محله
-۰/۱۴	-۰/۳۵	-۰/۲۴۱	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۴/۴۹۶	۰/۹۵۹	۲/۷۶	بهداشت و پاکیزگی محله

آوری زباله» بامیزان میانگین ۲/۳۲ دارای کمترین اهمیت و تأثیر در بین پاسخ‌دهندگان می‌باشد.

در بعد پایداری زیست‌محیطی، گویهی «کارگاه‌های صنعتی» با میزان میانگین ۳/۹۱ دارای بیشترین اهمیت و تأثیر بوده و گویهی «رضایت از نحوه جمع

جدول ۶- آزمون T تک نمونه‌ای برای تحلیل توسعه‌ی پایدار شهری در محله جعفرآباد

مقدار آزمون = ۳								زیر مؤلفه
فاصله‌ی اطمینان ٪۹۵		اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه‌ی آزادی	مقدار t	انحراف معیار	میانگین	
حد بالا	حد پایین							
-۰/۶۳۲	-۰/۴۵۷	-۰/۴۰۹	۰/۰۰۰	۳۱۸	-۱۶/۸۵۳	۰/۴۳۴	۲/۵۹	پایداری کالبدی
-۰/۰۵۳	-۰/۱۹۵	-۰/۱۲۴	۰/۰۰۱	۳۱۸	-۳/۴۱۹	۰/۶۴۶	۲/۸۸	پایداری اجتماعی
۰/۱۲۷	۰/۰۷۰	۰/۰۹۹	۰/۰۰۰	۳۱۸	۶/۷۲۰	۰/۲۶۲	۳/۱۰	پایداری اقتصادی
۰/۳۵۳	۰/۲۸۶	۰/۳۲۰	۰/۰۰۰	۳۱۸	۱۸/۸۷۷	۰/۳۰۳	۳/۳۲	پایداری زیست‌محیطی

می‌دهد که تسهیلگری با تمام ابعاد توسعه‌ی محلی ارتباط مستقیم و معناداری داشته است. بیشترین همبستگی و ارتباط بین تسهیلگری و عامل اجتماعی- فرهنگی با ضریب (۰/۶۳۸) وجود داشته است. سطح معناداری بین دو متغیر کمتر از ۰/۰۵ (آلفا کوچک‌تر از ۰/۰۵) و رابطه قوی، مثبت و مستقیم بین دو متغیر تسهیلگری و توسعه‌ی محلی را نشان می‌دهد. بنابراین می‌توان گفت که هرچه فرایند تسهیلگری در بافت بهتر شود توسعه‌ی محلی نیز از سطح بالاتر و بهتری برخوردار خواهد شد.

نتایج نشان می‌دهد از بین ابعاد توسعه‌ی پایدار شهری، مؤلفه‌ی پایداری زیست‌محیطی با میزان میانگین ۳/۳۲ بیشترین اهمیت و تأثیر را در توسعه‌ی پایدار شهری دارد و مؤلفه‌ی پایداری کالبدی با میزان میانگین ۲/۵۹ دارای کمترین اهمیت در توسعه‌ی پایدار شهری محله‌ی جعفرآباد می‌باشد.

۴،۲ بررسی رابطه‌ی تسهیلگری و توسعه‌ی محلی

در جدول ۷ ضریب همبستگی بین تسهیلگری و توسعه‌ی محلی نشان داده شده است. نتایج نشان

جدول ۷- ضریب همبستگی تسهیلگری و توسعه‌ی محلی محله‌ی جعفرآباد

متغیر مستقل	متغیر وابسته (توسعه‌ی محلی)	آزمون همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
-------------	--------------------------------	----------------------	---------------

۰/۰۰۱	۰/۶۳۸	اجتماعی-فرهنگی	تسهیلگری
۰/۰۰۱	۰/۶۱۲	مدیریتی-نهادی	
۰/۰۰۱	۰/۶۰۱	کالبدی و ساختار فضایی شهری	
۰/۰۰۰	۰/۵۴۷	اقتصادی	
۰/۰۰۰	۴۷۱	زیست‌محیطی	

منبع: یافته‌های پژوهش

تحلیل واریانس، خطی و معنادار است، زیرا مقدار آزمون F برای تبیین معناداری اثر متغیرهای مستقل بر توسعه‌ی محلی برابر با ۱۹۱/۴۹۶ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ می‌باشد. درمورد اهمیت و نقض متغیرهای مستقل در پیشگویی معادله رگرسیون باید از مقدار بتا (Beta) استفاده کرد. از آنجا که مقادیر بتا، استاندارد شده می‌باشند. بنابراین از طریق آن می‌توان درمورد اهمیت نسبی متغیر قضاوت کرد. بزرگ بودن مقدار بتا نشان‌دهنده‌ی اهمیت نسبی و نقش آن در پیشگویی متغیر وابسته می‌باشد. بنابراین در اینجا می‌توان قضاوت کرد که متغیر پایداری اجتماعی با بتای ۰/۸۴۶ بیشترین تأثیر را در توسعه‌ی پایداری شهری محله‌ی جعفرآباد دارد و متغیر پایداری زیست‌محیطی با بتای ۰/۱۲۳ در رتبه دوم قرار گرفته است.

در این پژوهش با توجه به مقیاس داده‌ها به منظور اندازه‌گیری تأثیر جمعی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته، از رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. یافته‌های به دست آمده بیانگر این است که متغیرهای پایداری اجتماعی و زیست‌محیطی به طور هم‌زمان بر توسعه‌ی پایدار محله تأثیر می‌گذارند. ضریب همبستگی چندگانه میزان $R = 0/842$ و ضریب تعیین تعدیل یافته $R^2 = 0/706$ نشان می‌دهد که ۷۰/۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته‌ی توسعه‌ی پایدار محله‌ی جعفرآباد، به وسیله‌ی متغیرهای پایداری اجتماعی و زیست‌محیطی مطرح شده تفسیر می‌شود. عمده متغیرهای مستقل تأثیرگذار بر توسعه‌ی پایدار محله به ترتیب اولویت عبارتند از پایداری اجتماعی و زیست‌محیطی. همچنین مدل رگرسیون تبیین شده طبق آزمون

جدول ۸- ضرایب تعیین متغیرهای تأثیرگذار بر توسعه‌ی پایدار محله‌ی جعفرآباد

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تعیین تعدیل شده (R ²)	F	سطح معنی‌داری (sig)
۱	۰/۸۴۲	۰/۷۰۹	۰/۷۰۶	۱۹۱/۴۹۶	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۹- رگرسیون چندگانه برای بررسی توسعه‌ی پایدار محله‌ی جعفرآباد

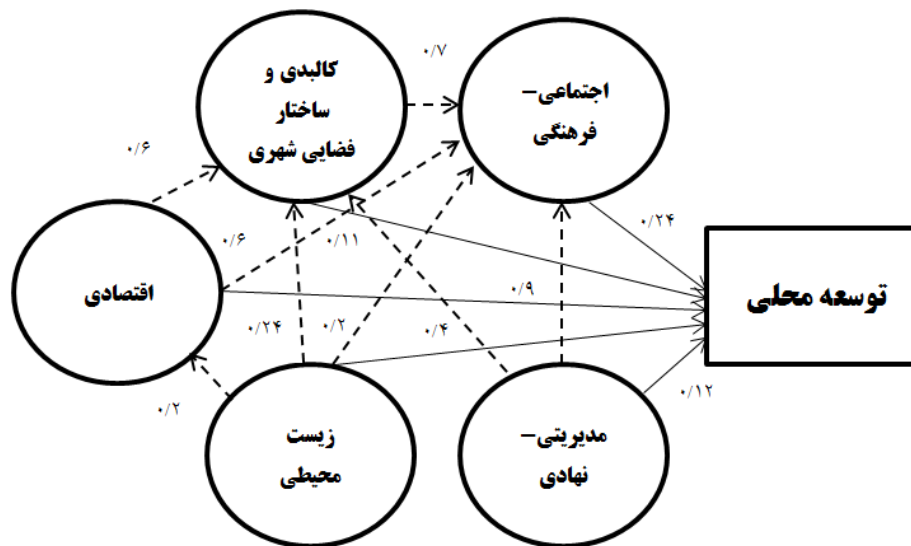
Sig	T	Beta	B	
۰/۰۳۴	۲/۱۲۹	-	۰/۴۸۶	ضریب ثابت
۰/۲۹۶	۱/۰۴۷	۰/۰۳۹	۰/۰۳۹	پایداری کالبدی
۰/۰۰۰	۲۲/۲۹۱	۰/۸۴۶	۰/۵۵۸	پایداری اجتماعی

۰/۲۲۸	۱/۲۰۸	۰/۰۳۹	۰/۰۶۳	پایداری اقتصادی
۰/۰۰۰	۳/۷۸۲	۰/۱۲۳	۰/۱۷۴	پایداری زیست‌محیطی

منبع: یافته‌های پژوهش

مستقیم ۰٫۹ و اثر غیرمستقیم ۰٫۷ و اثر کلی ۰٫۱۶ و بعد زیست‌محیطی با اثر مستقیم ۰٫۴ و اثر غیرمستقیم ۰٫۲ با اثر کلی ۰٫۶ را داشته‌اند که بر توسعه‌ی محلی محله‌ی جعفرآباد تأثیرگذار بوده‌اند. در مجموع، این ابعاد ۸۸ درصد بر توسعه‌ی محله‌ی جعفرآباد تأثیرگذارند.

نتایج حاصل از تحلیل مسیر نشان می‌دهد، از میان ابعاد توسعه‌ی محلی، بعد اجتماعی-فرهنگی با اثر مستقیم ۰٫۲۴ بیشترین تأثیر، بعد مدیریتی-نهادی با اثر مستقیم ۰٫۱۲ و اثر غیرمستقیم ۰٫۱۱ و اثر کلی ۰٫۲۳، بعد کالبدی با اثر مستقیم ۰٫۱۱ و اثر غیرمستقیم ۰٫۸ با اثر کلی ۰٫۱۹، بعد اقتصادی با اثر

شکل ۲- تحلیل مسیر اثرات مستقیم و غیرمستقیم ابعاد توسعه‌ی محلی محله‌ی جعفرآباد

به‌کارگیری مهندسی اجتماعی و روش‌های اجتماع‌محور کاملاً احساس می‌شود.

تحقق نوسازی در قالب تسهیلگرانه و با توجه به ابعاد و مسائل اساسی بافت‌های فرسوده و با استفاده از مشارکت جامعه‌ی محلی امکان تحقق دارد. تسهیلگری در حقیقت، آسان ساختن و سرعت بخشیدن به فرآیند یا اتفاقی است که عموماً از راه فعالیت‌ها و یا سازوکارهای اجتماعی انجام می‌شود. عمده‌ترین و اصلی‌ترین وظیفه‌ی

۵ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

سکونتگاه‌های مسأله‌دار شهری یکی از مسائلی است که عدم توجه به آن در بلندمدت می‌تواند پیامدهای منفی زیادی ایجاد نماید. همچنین تبعات به‌کارگیری روش اشتباه، برای برخورد با این پدیده نیز کمتر از بی‌توجهی به آن نیست. امروزه در دنیا تبعات منفی به‌کارگیری روش‌های فیزیکی بر اغلب برنامه‌ریزان امور شهری آشکار گردیده و ضرورت

شود توسعه‌ی محلی نیز از سطح بالاتر و بهتری برخوردار خواهد شد.

همسو با نتایج این پژوهش، پژوهش‌های دیگری نیز در ارتباط با تسهیلگری و توسعه‌ی محله‌ای صورت گرفته است. برای نمونه می‌توان به مقاله‌ی محمدی و همکاران (۲۰۱۳) در زمینه‌ی نقش دفاتر تسهیلگری در سرعت‌بخشی به شهرسازی مشارکتی در بافت‌های فرسوده شهری (مورد پژوهی: منطقه ۹ شهرداری تهران) اشاره کرد که نتایج، بیانگر نقش تسهیلگری در زمینه‌سازی برای مشارکت مردم در نوسازی بافت فرسوده می‌باشد. همچنین شمعی (۲۰۱۵) در مقاله‌ای راهبردهای توسعه‌ی محله‌ای با رویکرد مشارکتی از طریق دفاتر تسهیلگری (مورد مطالعه: بافت فرسوده‌ی محله‌ی جمهوری شهر تهران) را مورد بررسی قرار داده است که نتایج نشان می‌دهد که نوسازی بافت‌های فرسوده بدون مشارکت و نظارت مردم موثر نخواهد بود. و بین تسهیلگری و افزایش روند نوسازی بافت فرسوده رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاداتی در جهت نیل به پایداری محله برای برنامه‌ریزان و مدیران شهری آورده شده است:

راهبردهای توسعه‌ی کالبدی:

نوسازی و بهسازی بافت فرسوده و احیای هویت مسکونی محله، تأمین کمبود سرانه‌های خدماتی.

راهبردهای اجتماعی-فرهنگی:

توانمندسازی و ارتقای فرهنگی مهاجران از طریق آموزش مهارت‌های اجتماعی-فرهنگی.

راهبردهای توسعه‌ی اقتصادی:

ایجاد فرصت‌های شغلی با استفاده از کارآفرینی و حمایت از کسب و کارهای کوچک محلی.

در نظر گرفتن مزایا و تسهیلات برای ساکنان بافت‌های فرسوده به‌عنوان عامل انگیزشی مشارکت آن‌ها.

متصور برای فعالیتی نظیر تسهیلگری، برقراری ارتباط با ساکنان درباره‌ی موضوع مورد نظر است.

این دیدگاه بر این باور متکی است که ارتقا در توانمندسازی از توسعه‌ی اجتماعی آغاز می‌شود و مقیاس آن نیز محلات شهری می‌باشد. دفاتر تسهیلگری با رویکرد اجتماع‌محور به‌دنبال توسعه‌ی اجتماعی محلات کمتربرخوردار هستند و با مشارکت اهالی محله و شناسایی نیاز جوامع محلی و افزایش سرمایه‌ی اجتماعی و اعتمادسازی در جامعه به دنبال توانمندسازی محلات هستند. محله‌ی جعفرآباد از جمله محلات حاشیه‌نشین و فقیرنشین با پیشینه‌ی اسکان غیررسمی و فرسوده در شهر کرمانشاه به شمار می‌رود.

هدف این پژوهش ارزیابی نقش دفاتر تسهیلگری در توسعه‌ی محله‌ای با رویکرد مشارکتی است. که با توجه به مقیاس داده‌ها به منظور اندازه‌گیری تأثیر جمعی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته، از رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. یافته‌های به‌دست‌آمده بیانگر این است که متغیرهای پایداری اجتماعی و زیست‌محیطی به‌طور هم‌زمان بر توسعه‌ی پایدار محله تأثیر می‌گذارند. ضریب همبستگی چندگانه میزان $R = 0/842$ و ضریب تعیین تعدیل یافته $R^2 = 0/706$ نشان می‌دهد که ۷۰/۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته‌ی توسعه‌ی پایدار محله‌ی جعفرآباد، به وسیله‌ی متغیرهای پایداری اجتماعی و زیست‌محیطی مطرح شده تفسیر می‌شود. از بین ابعاد توسعه‌ی پایدار شهری، مؤلفه‌ی پایداری زیست‌محیطی با میزان میانگین ۳/۳۲ و مؤلفه‌ی پایداری کالبدی با میزان میانگین ۲/۵۹ به ترتیب بیشترین و کمترین اهمیت و تأثیر را در توسعه‌ی پایدار شهری محله‌ی جعفرآباد دارند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که تسهیلگری با تمام ابعاد توسعه‌ی محلی ارتباط مستقیم و معناداری داشته است و بیشترین همبستگی و ارتباط بین تسهیلگری و عامل اجتماعی-فرهنگی با ضریب (۰/۶۳۸) وجود داشته است. بنابراین می‌توان گفت که هر چه فرایند تسهیلگری در بافت بهتر

راهبردهای مدیریتی-نهادی:

ایجاد و تقویت نهادهای مردمی غیررسمی، ظرفیت‌سازی و توانمندسازی ساکنان به منظور مشارکت در اداره‌ی امور محله.

در نظر گرفتن مشارکت ساکنین در تمام فرایندها، اجرا و نظارت بر طرح‌های توسعه‌ی محلی.

راهبردهای توسعه‌ی زیست محیطی:

ساماندهی شبکه‌ی فاضلاب و دفع آب‌های سطحی. ساماندهی و انتقال مشاغل مزاحم و کارگاه‌ها. جانمایی مخازن زباله.

منابع

- Abbasi, M., Saberi, H. (2018), Evaluation of the performance of offices facilitating (regeneration) of worn tissue in the index of social development (case example: Hamet Abad neighborhood of Isfahan), First National conference on Modern Researches of Architecture and Urban Planning in the Third Millennium (In Persian).
- Agarwal, S., Lenka, U., Singh, K., Agrawala, V., Agrawala, A. M. (2020). A qualitative approach towards crucial factors for sustainable development of women social entrepreneurship: Indian cases, *Journal of Cleaner Production*, 274,123135.
- Aghdasi, S. (2018), Facilitator in sustainable development, Arshadan educational publications (In Persian).
- Ahdnejad Roshni, M, Yargholi, V, Ojajlou, R. (2014), The role of social capital in sustainable local development (case study: Narmak neighborhood of Tehran), *Urban Sociology Studies*, 4(12), 25-50 (In Persian).
- Altai, R, Olapour, M. (2018), Prioritization of effective factors in the improvement of dilapidated urban structures according to the participatory management approach (case example: Ahawaz city), *The Third International Conference on Civil Engineering, Architecture and Urban Design* (In Persian).
- Arayesh, M, Sheikhi, M. T, (2019), investigating the relationship between citizenship education and sustainable urban development (case study: Ardabil city), *Urban Sociological Studies*, 10(34), 33-60 (In Persian).
- Childers, D. L., Pickett, S. T. A., Grove, G. M., Ogden, L., Whitmer, A. (2014). *Advancing Urban Sustainability Theory and Action: Challenges and Opportunities, Landscape and Urban Planning*, 125, 320-328.
- Esmailizadeh, H, Tabrizi, N, Ramzanadeh Lesboi, M. (2019), measuring the cooperative behavior of the local community in the development of agricultural tourism (case study: Se Sakht city), *Urban Structure and Function Studies*, 6 (20), 127-146 (In Persian).
- Master Plan of Kermanshah (2003) General Directorate of Housing and Urban Development of Kermanshah (In Persian).
- Ghafari, A, Hashemi, R. (2019), Evaluation of the sense of belonging to a neighborhood by increasing citizens' participation in neighborhood development projects (case study: Pirmadar-Ardebil neighborhood), *Iran Social Development Studies*, 11 (2), 143-156 (in Persian).
- Gorjipour, F, Shakour, A. (2018), The role of social capital in promoting public participation and optimal urban management (Case study: Koi neighborhood of government employees and five hundred devices in the city of DoGonbadan), *Haft Hesar Environmental Studies*, 5, 33-44 (In Persian).
- Haji Ali Akbari, K. (2011), A review of the two-year facilitation experiences of Tehran's renovation organization in the local offices of

- renovation, online publication of renovation, 2(۱۳), 15-18 (In Persian).
- Hataminejad, H, Yadalehnia, H. Yadalehnia, H. (2018), Analysis of the role of social institutions in the management of urban neighborhoods with an emphasis on citizens' participation (case example: Sarai Vesal Neighborhood, Zone 6 of Tehran), Geography and Human Relations. 1 (3), 506-521 (In Persian).
- Luederitza, C., Lang, D. J., & Von Wehrden, H., (2013). A Systematic Review of Guiding Principles for Sustainable Urban Neighborhood Development, Landscape and Urban Planning, 118, 40-52.
- Khakpour, B.; Mafi, Ez., BawanPuri, A. (2009), The role of social capital in sustainable neighborhood development (example: Koi Sajjadih, Mashhad), Geography and Regional Development, 7 (12), 81-55 (In Persian).
- Martins, M. S., Fundo, F., Locatelli Kalil, R. M., Rosa, F. D. (2021). Community participation in the identification of neighbourhood sustainability indicators in Brazil, Habitat International, 113(1), 102370.
- Michal H. Peter. M, Katarina. M. Olga. R. Lucia. P. (2021), Designing the Participation on Local Development Planning: From Literature Review to Adaptive Framework for Practice, Societies, 2-25.
- Mishkini, A, Tardest, Z. (2018), the effectiveness of participation in empowering problematic urban settlements (case study: Banbarz neighborhood, Ilam), Geographical Perspective, 5, 147-161 (In Persian).
- Nasiri, Y, Davoudpour, Z, Moinifar, M. (2021), the theory of cooperative urban planning and the conditions for its realization in the urban planning system of Iran, Geography (regional planning), 12 (10), 714-693 (In Persian).
- Perondiville, P. (2014), Evaluation and review in facilitation, translated by Naimah Rezaei, Nosazi Internet Journal, 6 (32), Tehran City Renovation Organization, Tehran (In Persian).
- Rezaei, M R, Negin Naji, S. (2015), Investigating effective strategies in creating a sustainable neighborhood with a participatory approach (Case study: Yasouj Guidance Neighborhood), Urban Research and Planning, 20, 82-69. (In Persian).
- Saberi Far, R. (2012), evaluation of the realization of healthy city policies based on local and regional needs (case example: South Khorasan province), Urban Ecology, 21, 29-42 (In Persian).
- Savari, M, Eskandari, H. (2018), the role of participatory management in empowering local communities to deal with drought in the south of Kerman province, Humanities Modarase (Planning and Space Planning), 8, 171-123 (In Persian).
- Sharifi, A., Murayama, A. (2013). A critical review of seven selected neighborhood sustainability assessment tools, Environmental Impact Assessment Review, 38, 73-87.
- Shamai, A. (2014), Neighborhood development strategies with a participatory approach through facilitation offices (case of study: the worn tissue of the neighborhood of the

Jomhori of Tehran city, Journal of Local Development (rural-urban), 1, 128-103 (In Persian).

Shafie Dastjardi, M. (2012), Facilitation Offices for Renovation; The feasibility solution for renovation projects of dilapidated urban structures, Danesh Nama Technical-Specialist Monthly, 21, 205-203, 106-102,

Isfahan Province Construction Engineering System Organization, Isfahan (in Persian).

Tadbir consulting engineers (2003), Feasibility report of Kermanshah informal housing empowerment project, Ministry of Housing and Urban Development (In Persian).